

14.11.2014

Opetus- ja kulttuuriministeriö
Kirjaamo

**OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖN LAUSUNTOPYYNNÖT
OKM/57/010/2014, OKM58/010/2014 JA OKM/60/010/2014**

Kemi-Tornionlaakson koulutuskuntayhtymä Lappia (myöh. Lappia) lausuu hallituksen esitysluonnoksiin järjestäjäverkosta, rahoituksesta ja näyttötutkintojärjestelmän kehittämisestä yhteislausunnolla, koska asiat liittyvät toisiinsa. Kaikkien lakiesitysten ja uudistusten pitää mahdollistaa koulutuksen joustava toteuttaminen työelämän ja yksilöiden tarpeista lähtien myös tulevaisuudessa. Lappia vastustaa rakennepoliittisesta ohjelmasta kumpuavia n. 260 Me:n (nuorten koulutus) ja 59 Me:n (aikuiskoulutus) leikkauksia, jotka tulevat käytäntöön rahoituslain ja järjestäjäverkon lakien myötä. Suomen koulutusjärjestelmä ei kestä leikkausta, joka murentaa kilpailukykyä. Nostamme lausunnossamme esille oleellisia kohtia.

Järjestäjäverkko (OKM/57/010/2014)

Tiivistelmä

Lappia pitää tärkeänä, että järjestäjäverkon kehittämisessä edetään joustavasti koulutuksen järjestämisedellytykset mahdollistaen myös harvaan asutuilla ja pitkien välimatkojen alueilla. Lappia pitää hyvänä alueellisten selkeiden tehtävien muodostamista sekä alueiden erityispiirteiden huomioimista esimerkiksi kieli –kysymyksissä. Lappia pitää tärkeänä koulutuksen kokonaistarkastelua huomioiden voimassa ja valmistelussa olevat muut säädökset, jotka koskevat koulutusta.

Tarkempi asiasisältö

Lappia toteaa lausuntonaan, että periaatteeltaan rakenteellisen kehittymisen tavoite on oikeansuuntainen. Koulutuksenjärjestäjäkenttää on koottu läntisessä Lapissa vuoden 2006 ammattiopistostrategian hengessä muodostamalla koulutuskuntayhtymä Lappia. Lappialla on voimassa olevan strategian ja vuoden 2014 talousarvion mukaan valmius rakenteelliseen kehittymiseen toimialueellaan koko toisen asteen suhteen sekä valmius laajempiin tarkasteluihin. Rakenteellinen kehittyminen nähdään mahdollisuudeksi turvata opiskelijan yksilöllisten opintopolkujen toteuttaminen, kehittyvä ja laadukas koulutus sekä kohdullinen saavutettavuus toiminta-alueellamme. Kehityskulkujen eteneminen riippuu omistajista. Yhtäaikaaiset voimakkaat taloudelliset haasteet luonnollisesti jarruttavat kehityskulkuja.

Lappia toteaa, että esityksen toimeenpanon kriteerejä ei ole esitetty eikä toimeenpanosta seuraavien muutosten vaikutuksia ei ole riittävästi arvioitu. Ei ole myöskään osoitettu nopealla aikataululla tulevien muutosten vaikutuksia paikallisesti. Toteutusaikataulu on tiukka ja tavoiteltujen muutosten ennakoitavuus heikko. Tämä tulee käytännössä tarkoittamaan sitä, että kentällä muutosta toteutetaan niukenneilla resursseilla äärimmäisessä kiireessä. Tätä ei voi pitää koulutuksen laatua ja tuloksellisuutta edistävänä asiana.

Lakiesityksen tavoite koulutuksen järjestäjän selkeästä tehtävästä alueella on Lappian mielestä kannatettava. Lappia toteaa, että koulutuksen ja alueemme työssäkäyntialueen ollessa myös Norjassa ja Ruotsissa on tärkeää, että ope-
tusta voidaan toteuttaa joustavasti eri kielillä.

Lappia toteaa, että järkevän alueellisen koulutuksen toteuttamisen kannalta on tärkeää, että ammatillinen peruskoulutus ja lisäkoulutus pitää jatkossakin olla toteutettavissa joustavasti ilman rajoitteita. Lappia toivoo, että valmistelussa arvioidaan vielä muun lainsäädännön (Esim. Kuntalain yhtiöittämisvelvoite) asettamat edellytyksen rakenteisiin sekä pyritään nämä huomioiden mahdollistamaan koulutuksen joustavat toteuttamisedellytykset myös tulevaisuudessa. Resurssien eriyttäminen johtaa tavoitteen vastaiseen kehittymiseen.

Rahoitus (OKM58/010/2014)

Tiivistelmä

Lappia pitää tärkeänä tavoitetta ennakoitavasta, läpinäkyvästä ja selkeästä rahoitusmallista ja esittää seuraavassa näkemyksiä tavoitteen saavuttamiseksi. Lappia pitää tärkeänä saavutettavuuden huomioimista koko toisen asteen koulutuksen rahoituselementeissä, aikuiskoulutuksen tyke –tehtävää ja harkinnanvaraista rahoitusta. Lappia ilmaisee huolensa rahoitusmallin vaikutusten arvioinnista ja esittää rahoitusmallin muuttamiseen liittyvien kerrannaisvaikutusten poistamista.

Tarkempi asiasisältö

Lappia toteaa lausuntonaan, että periaatteeltaan toiminnan tuloksellisuuteen kannustavan rahoitusmallin tavoite on oikeansuuntainen. Yksityisten koulutuksen järjestäjien alv –käsittelyn muutos on hyvä ja koulutus- ja organisaatiomuotoja tasapuolisesti kohteleva uudistus.

Uuden rahoitusmallin tavoitteet; ennakoitavuus, läpinäkyvyys ja selkeys eivät ammatillisen koulutuksen osalta uudistuksessa toteudu. Em. tavoitteen edistämiseksi Lappia esittää, että

- Rahoitusmalliin määritellään pysyvä rahoitusosuuden muutoksen vaihteluvälin rajoite esim. +/- 5%.

- Rahoitusmalli perustuu todellisiin kustannuksiin, eikä ole budjettiperusteinen
- Koulutuksen järjestäjien suhteellisiin osuuksiin perustuvien elementtien uudelleen määrittely
- Vaikuttavuusrahoituksen tuloksellisuusrahoitusindeksistä (nykyinen) luovutaan ja vaikuttavuusrahoitukseen kehitetään läpinäkyvämpi sekä alueen erityispiirteet paremmin huomioiva sekä merkittävästi paremmin ennakoitava mittari koskien valmistuneiden työllistymistä ja jatko-opintoihin sijoittumista. Muilta osin nykyisen tuloksellisuusrahoituksen mittarisisällöt toteutuvat esitettyssä rahoitusmallissa riittävässä määrin, eikä näin ollen nykyistä tuloksellisuusiindeksiä tarvita uuden rahoitusmallin osana.
- Koulutuksen järjestäjät osallistuvat vielä puuttuvien rahoitusmallin elementtien kehittämiseen ja elementteihin lisätään työelämäpalaute
- Koulutuksen järjestäjien tiedonkeruuvälitteitä on vähennettävä ja tiedonkeruuta yksinkertaistettava ja automatisoitava. Esim. Lappia työstää vuosittain noin 130 eri tiedonkeruuraaporttia

Lappia sijaitsee Ruotsin rajan välittömässä läheisyydessä. Esitämme, että Ruotsi hyväksytään luonnolliseksi työssäkäynti, sijoittumis- ja toiminta-alueeksi rahoituksen elementeissä.

Lappia pitää toisen asteen koulutuksen aloittavien nuorten ja aikuisten osalta tasapuolisena ja perusteltuna, että saavutettavuus otetaan huomioon ammatillisen koulutuksen rahoituksessa vastaavasti, kuten se esitetään otettavaksi huomioon lukiokoulutuksen osalta. Harvaan asutuilla ja pitkien välimatkojen alueilla tulee varmistaa lisäksi asuntolatoiminnan resurssoinnin riittävän taso. Rahoitusmallin on myös kannustettava nuorten syrjäytymisen ehkäisyyn ja koulutus- ja nuorisotakuun toteuttamiseen.

Kaksoistutkinnon suorittaminen tulee mahdollistaa jatkossakin siten, että suoritus aika kahteen tutkintoon on yhteensä neljä vuotta. Lakiesityksen tekstit eivät tunnista kaksoistutkintoa ollenkaan.

Lappia vastustaa tyke-tehtävän poistamista, koska se on jatkossakin aikuiskoulutuksen ydintehtävä jatkossakin varmistamaan kehittäminen ja ennakointi. Lappia esittää harkinnanvaraisen rahoitusosion lisäämistä myös aikuiskoulutukseen.

Lappia tuo esille huolensa siitä, että vuosina 2014 – 2016 toteutettujen voimakkaiden koulutuspaikkojen leikkauksien kerrannaisvaikutukset siirryttäessä toteutettujen leikkausten jälkeen välittömästi uuteen rahoitusmalliin ovat arvioimatta. Kerrannaisvaikutukset toteutuvat suoriterahoituksen osiossa, jossa tutkintotuotanto suhteutetaan kaikkiin koulutuksen järjestäjien tutkintotuotantoon. Näkymä on se, että leikattujen oppilaitosten suhteellinen osuus tutkintotuotannossa toistaa leikkaukset suhteellisen osuuden pienentymisenä. Myös se, että ns. ylipaikoilla olevista opiskelijoista ei saataisi rahoitusta, on vastustet-

tavaa. Tämä liittyy kerrannaisvaikutusongelmatiikkaan siten, että leikkauksista vakiintuneeseen tilanteeseen siirryttäessä on väistämättä opiskelijoita ns. yli-paikoilla muutosvaiheessa. Kerrannaisvaikutukset tulee eliminoida uudesta rahoitusmallista esimerkiksi poistamalla koulutuksen järjestäjien keskinäinen suhteellinen tarkastelu.

Näyttötutkintojärjestelmän kehittäminen (OKM60/010/2014)

Tiivistelmä

Lappia pitää tärkeänä, että näyttötutkintojärjestelmää kehitetään laatujärjestelmäksi. Toimijoiden roolit tulevat selkeästi esille, ja sihteeristön tehtävät tarkentuvat asetuksella. Arvioinnin ja arvioijien korostaminen sekä tutkintotoimikuntien jäsenistön määrittely ja kolmikannan kokoonpanon kirjaaminen esitykseen luovat perustan työelämän tutkinnoille. Tutkinnon suorittajan oikeusturvasta on huolehdittu esityksessä. Tutkintotoimikuntien määriin, jäsenten työmääriin ja tutkintotoimikuntien yhdistämisten vaikutuksiin sekä roolien mukaisiin osaamisvaatimuksiin on vaikea ottaa kantaa määrätietojen puuttuessa.

Tarkempi asiasisältö

Lappia pitää tärkeänä, että näyttötutkintojärjestelmää kehitetään laatujärjestelmäksi. Tämä selkeyttää toimijarooleja sekä yhtenäistää ja sitä kautta sujuvoittaa toimintaa näyttötutkintojärjestelmässä. Toimijoiden roolit tulevat esille selkeästi, ja sihteeristön tehtävät tarkentuvat asetuksella. Roolitukset ja tehtävät tukevat laadukkaiden näyttötutkintojen toteutumista. Arvioinnin ja arvioijien korostaminen sekä tutkintotoimikuntien jäsenistön määrittely luovat perustan myös työelämän tutkinnoille. Kolmikannan kokoonpanon ja näyttötutkintomestari vaatimuksen kirjaaminen esitykseen luovat pohjan niin laadulle kuin työelämälähtöisyydelle. Tutkinnon suorittajan oikeusturva on huolehdittu esityksessä kirjaamalla arviointi ja oikaisuvaatimusmenettely esitykseen.

Näyttötutkintojärjestelmän toiminta on tarkoitus kattaa tutkintomaksuilla. Tutkintomaksuja määrittäessä on huolehdittava, että kannustetaan aidosti tutkinnon osien suorittamiseen rahoitus- ja rakennemuutoksen tavoitteiden mukaisesti. Nyt esim. hoiva-avustajan koulutuksessa, jonka yhteydessä suoritetaan osia kahden tutkintotoimikunnan vastuulla olevista tutkinnoista eikä niistä muodostu koko tutkintoa, joutuu tutkinnon suorittaja maksamaan kaksi tutkintomaksua. Matalapalkka-alalla työskentelevälle tämä on este tutkinnon osien suorittamiselle.

On vaikea ottaa kantaa määrätietojen puuttuessa tutkintotoimikuntien määrään, jäsenten työmääriin ja tutkintotoimikuntien yhdistämiseen. Roolimuutoksissa on tärkeää huolehtia eri toimijoiden osaamisesta. Tulevaa lakia pitää tukea asetuksella, määräyksillä tai ohjeilla niin, että perusteet tutkintotoimikuntien ja tutkintojen yhdistämiseen ovat selkeät. Muutoin tutkintotoimikuntien jäseniä ja asiantuntijoita voi olla vaikea saada mukaan, jos työmäärä ja yhdistämispe-

LAUSUNTO

rusteet eivät ole tiedossa. Tutkintotoimikuntien jäsenten ja asiantuntijoiden taustalla olevien työnantajien pitää voida johtaa jäsenten/asiantuntijoiden työtä niin, että työn kokonaisuus on mitoitettavissa, tutkintotoimikuntatyöhön kohdistuvan työajan selvästikin kasvaessa. On huolehdittava, että alojen erityispiirteet säilyvät tutkintotoimikuntien yhdistämisissä. Tämä vaikuttaa järjestelmän kokonaisuuteen ja aitoon työelämälähtöisyyteen.

Kemi-Tornionlaakson koulutuskuntayhtymä Lappia

Virpi Lilja
kuntayhtymän johtaja